

Ordenes slotte

Om sprog og litteratur i Norden

HYLDEST TIL
VIGDÍS FINNBOGADÓTTIR
ÍSLANDS PRÆSIDENT 1980-1996

REDAKTION:
AUÐUR HAUKSDÓTTIR
JØRN LUND
ERIK SKYUM-NIELSEN

Stofnun
VIGDÍSSAR FINNBOGADÓTTUR
í erlendum tungumálum

Ordenes slotte
Om sprog og litteratur i Norden

Útgefandi / Udgiver:
Stofnun Vigdísar Finnbogadóttur í erlendum tungumálum /
Vigdís Finnbogadóttir Instituttet for Fremmedsprog ved
Íslands Universitet, Reykjavík (www.vigdis.hi.is)

Grafísk tilrettelægning:
Arkitekt Bertelsen v/ Jens Bertelsen
Trykt hos Nørhaven Book A/S, Viborg
Fotos fra Nordatlantens Brygge: Jens Lindhe

ISBN 87-990710-0-2
Trykt i Danmark 2005

Dreifing / Distribution:
Nordisk Bog Center A/S: Bækvej 10-12, 4690 Haslev, Danmark
Háskólaútgáfan: Háskólaútgáfan við Hagatorg, IS-107 Reykjavík, Ísland

norden

Nordisk Kulturfond

Ritstjórar ritraðar / Serieredaktører:
Dr. Gauti Kristmannsson
Dr. Peter Weiß

Hvorfor undervises der i dansk i Island?

Ifølge læseplanerne i dansk for grundskolen og ungdomsuddannelserne i Island er undervisningens formål at give islændingene solide kundskaber i dansk, som kan fungere som deres nøgle til det nordiske sprogsamfund. Ofte stilles det spørgsmål, ikke mindst fra dansk side, hvorfor islændingene lægger så stor vægt på at undervise i dansk, eftersom der er forholdsvis få mennesker, der taler dansk og de øvrige skandinaviske sprog. Når der tages stilling til spørgsmålet om, hvilke sprog de unge bør lære, er det vigtigt at gøre sig klart, hvilke kriterier der ligger bag valg af fremmedsprog generelt: Skal der sættes på de sprog, som ret hurtigt kan læres på grund af modersmålets og målsprogets slægtskab eller er det *brugsværdien*, der er det afgørende kriterium? Og hvad forstår vi i givet fald ved *brugsværdi*? Er det nyttigt at lære de sprog, som har størst udbredelse på tværs af landegrænser og som vi oftest hører? I givet fald er det engelsk, der helt og holdent har en særstilling som lingua franca. Mon ikke alle er enige om den praktiske og pragmatisk funktion, som en sikker beherskelse af engelsk har under vores himmelstrøg? Og tvivler nogen på den praktiske og kulturelle gevinst, der er forbundet med at beherske europæiske sprog såsom fransk, spansk og tysk? Hvis vi med brugsværdi mener, at målsprogene skal være de sprog, som de fleste har som modersmål, er følgende tal relevante:

- ♦ 874 millioner mennesker har kinesisk (mandarin) som modersmål
- ♦ 366 millioner mennesker har hindi som modersmål
- ♦ 341 millioner mennesker har engelsk som modersmål
- ♦ 322-358 millioner mennesker har spansk som modersmål

(The World Almanac and Book of Facts 2003: 6331)

Det sprog, som de fleste har som modersmål i dag, er kinesisk (mandarin). Hindi og spansk kommer som nummer to, og derefter følger engelsk som det tredje "største"

sprog. Hvis kriteriet for valg af fremmedsprog er det største antal af modersmålstalende, bør vi afgjort lægge vægt på at undervise i kinesisk. Men er det realistisk at undervise hele årgange eller de fleste af vores unge i kinesisk? Hvad koster det? Hvor lang tid tager det at lære sproget? De kinesiske tegn og den kultur, der knytter sig til sproget, er fremmedartede, og antagelig vil det tage flere år for de største sprogtalenter at lære at begå sig skriftligt og mundtligt på kinesisk. Foruden den spontane sprogfærdighed i skrift og tale forudsætter en vellykket kommunikation med fremmede folkeslag desuden en dyb kulturel indsigt og solid samfundsmæssig viden. Jeg har ladet mig fortælle, at man skal kunne holde styr på ca. 3000 tegn for at kunne læse kinesiske aviser eller bøger af lidt sværere karakter. Der hersker ingen tvivl om, at ved at lære kinesisk ville de unges forståelse for Kina og Asien i øvrigt blive større, hvilket ville udvide den kulturelle og erfaringsmæssige horisont. Og selvfølgelig er det vigtigt pga. handels- og forretningsmæssige interesser, at der i Island ligesom andre steder findes et vist antal mennesker, der behersker eksotiske sprog såsom fx kinesisk eller hindi og har indsigt i disse nationers kultur. Men det er næppe realistisk eller hensigtsmæssigt, sådan som situationen er nu, at lægge vægt på, at alle eller en stor del af de unge skal lære så eksotiske sprog. Hvor mange ville fx have mulighed for at bruge kinesisk eller hindi regelmæssigt, dvs. at afprøve deres intersprog, hvad der anses for at være forudsætningen for at opbygge kommunikativ kompetence på et fremmedsprog? Hvor mange ville være i stand til at studere i Kina eller bosætte sig der over kortere eller længere tid?

Nordboerne er ganske få sammenlignet med de mange mennesker, der har henholdsvis kinesisk og hindi som modersmål. Ikke desto mindre taler den store og mangesidige kontakt, der findes blandt nordboerne, for, at der undervises i de nordiske sprog, af den simple grund, at vi møder hinanden bl.a. på grund af den geografiske beliggenhed, fælles historie og de livsværdier, der binder sammen. Et andet vigtigt argument er sprogenes slægtskab, hvilket betyder, at fx islændingene i løbet af forholdsvis kort tid kan lære dansk tilstrækkelig godt til at kunne bruge det til gavn og lyst i kontakt med danskere og de øvrige nordboer. Om dette vidner fx de mange islændinge som i gennem årene i længere og kortere tid har opholdt sig i Norden fx i uddannelsesøjemed eller i forbindelse med arbejde. Dette har de formået i kraft af de danskundskaber, de erhvervede sig i den islandske skole. Erfaringen viser, at mange islændinge, som behersker dansk godt, ikke har store problemer med at forstå svensk og norsk. Formodentlig fremmer det den sproglige bevidsthed at beskæftige sig med beslægtede sprog, og der er ikke meget, der tyder på, at det at lære naboernes sprog mindsker muligheden for at lære andre fremmede sprog, fx et asiatisk sprog eller et hvilket som helst andet fremmedsprog, herunder engelsk.

I Island er dansk et obligatorisk fag i grundskolen (4 år) og inden for ungdomsuddannelserne (1-2 år). Formålet med danskundervisningen er at give islændingene en alsidig kommunikativ kompetence på dansk. Da det danske sprog ikke er særlig fremtrædende i det islandske samfund, beror de unges beherskelse af dansk stort set på kvaliteten af den danskundervisning, de modtager. Derfor er det afgørende, at undervisningen er målrettet og professionel. Men hvordan står det til med danskundervisningen? Hvad fungerer godt, og hvad kan evt. gøres bedre? For at tage pulsen på danskundervisningens styrker og svagheder har jeg i de seneste år foretaget en undersøgelse blandt islandske studerende under videreuddannelse i Danmark. Undersøgelsens formål er at udforske, hvordan det går de studerende mht. at leve op til de sproglige krav, der er forbundet med en videreuddannelse i Danmark, og hvordan de deres erfaringer taget i betragtning vurderer den danskundervisning, som de i sin tid modtog i den islandske skole. I det følgende gøres der kort rede for nogle dele af undersøgelsen. Indledningsvis opridses nogle centrale forhold, der angår det danske sprogs tidlige status og funktion i Island, og som har været med til at danne fagtraditionen i danskundervisningen deroppe.

DANSK I ISLAND SET I ET HISTORISK PERSPEKTIV

I den lange periode, hvor Island var en del af det danske rige, havde det danske sprog en central status og funktion i det islandske samfund. I århundreder var dansk islændingenes administrationsprog over for myndighederne i København samt embedsmændenes skriftsprog. Dansk var til en vis grad kommunikationssprog på handelsstederne, hvor danske købmænd ofte drev handelen. Alle regnskaber og protokoller blev ført på dansk, men det står uklart, i hvilken grad kommunikationen er foregået på dette sprog. Det nævnes i flere af kilderne, at mange islændinge kunne dansk, men det er dog svært at sige i hvilken grad de beherskede sproget.

Kundskaber i dansk var for mange islændinge nøglen til uddannelse, uanset om det gjaldt akademiske uddannelser på Københavns Universitet, håndværksmæssige kvalifikationer eller erhvervelsen af ny praktisk viden. Når islændingene skulle tilegne sig en ny håndværksmæssig eller praktisk viden fx inden for landbrug eller i forbindelse med husholdning, skete det ofte dels gennem uddannelse i Danmark dels gennem kontakt med danskere i Island. Danmark, især København, spillede en helt central rolle i Islands historie. Her studerede islændingene i århundreder, og her kom de i kontakt med tidernes strømninger inden for alle af samfundets områder fx inden for politik, litteratur, mode, teknik, håndværk og medier. Igennem kontakten med Danmark blev islændingene kendt med tidens strømninger. Det gjaldt såvel dønningerne af de politiske begivenheder i Europa i begyndelsen af det 19. århundrede, som fx romantikkens ideologi og litteratur. Den islandske sagalitteratur var heller ikke uden

betydning i dansk litteratur og ved opbygningen af dansk nationalidentitet. I Islands historie har København en særstilling, jf. følgende omtale af byen:

Det gamle København er et skatkammer af minder fra Islands historie, minder på godt og ondt, opløftende og tragiske. I mine år i Islands gamle hovedstad blev jeg ikke blot fortrolig med disse minder, jeg mener også at have fået en bedre forståelse for forholdet mellem Danmark og Island, af forskelle og ligheder mellem dansk og islandsk kultur i fortid og nutid. Og trods alle forandringer i København siden i mine unge år er det den eneste by udenfor Island hvor jeg stadig føler mig hjemme.

(Jakob Benediktsson 1982: 252)

Kilderne viser, at det var almindeligt, at man i Island læste informationsmaterialer og forskellig faglitteratur på dansk, fx tekster om husholdning, håndarbejde og landbrug. I vide kredse var der tradition for at læse dansk litteratur og udenlandsk litteratur oversat til dansk i forlystelsesøjemed. Det gjaldt især romaner, jf. fremmedordet "róman", som kom ind i det islandske sprog i 1800-tallet. I 1800-tallet blev der etableret mange lokale læseselskaber i Island. De kilder, der angår læseselskaberne, viser, at en stor del af bøgerne var på dansk, og i visse tilfælde blev der abonneret på danske aviser og tidsskrifter. Indtil den sidste del af forrige århundrede blev mange bøger i andre fag læst på dansk inden for erhvervsuddannelserne og på gymnasierne. Denne udbredte tradition for at læse på dansk, ikke mindst skønlitteratur, satte præg på danskundervisningen, hvor læsefærdigheden blev vægtet højt. Under tilhørsforholdet til Danmark lærte mange islændinge at tale dansk gennem direkte kontakt med danskere enten i Island eller i Danmark. Mens den letteste tilgang til dansk er forståelsen af skrevne tekster, har talt dansk vist sig at være svært for islændingene. Det gælder dog i særdeleshed den produktive talefærdighed.

Traditionen for at læse på dansk har været særdeles levedygtig i Island og helt op til vore dage har fx danske ugeblade og danske tidsskrifter været populært læsestof. Indtil man begyndte at oversætte Anders And til islandsk i slutningen af 70'erne, var den "danske" and afholdt blandt mange islandske børn og unge.

I takt med forøget selvstændighed først med erklæringen af Islands suverænitet i 1918 og senere med oprettelsen af republikken i 1944 har det danske sprog fået en helt anden status end før. Således er der nu forholdsvis få fastboende danskere i landet, og sammenlignet med andre fremmedsprog, især engelsk, høres dansk sjældent i dagligdagen fx i medierne (se nærmere om danskfagets historiske baggrund i Auður Hauksdóttir 2001). Den forandrede samfundssituation betyder, at dansk nu primært læres i skolen.

UNDERSØGELSE BLANDT ISLANDSKE STUDERENDE I DK

Mit forskningsprojekt omfatter to spørgeskemaundersøgelser foretaget i henholdsvis foråret og sommeren 1999 og 2002 blandt de studerende, som i de år for første gang søgte om studielån hos Islandske Studerendes Lånefond for at læse i Danmark. Projektet omfatter desuden kvalitative interview med 15 studerende, som, da interviewene blev foretaget, havde læst i Danmark i to år. Den sidste af de tre delundersøgelser blev foretaget i sommeren 2003, og i den blev nogle få af spørgeskemaundersøgelsens resultater gået nærmere efter i sømmene.

Spørgeskemaundersøgelsen havde til formål at afklare forskellige forhold, der angår de studerendes indlæring og beherskelse af dansk. Desuden var formålet at undersøge, hvilke danskundskaber et uddannelsesophold i Danmark kræver, og hvordan de studerende vurderer den danskundervisning, som de i sin tid modtog i den islandske skole, set i lyset af deres aktuelle situation. I det følgende gøres der rede for nogle resultater fra de to spørgeskemaundersøgelser. Det drejer sig dels om, hvordan de studerende beskriver vægtningen af nogle sproglige komponenter i den danskundervisning, som de i sin tid fik i henholdsvis grundskolen og inden for ungdomsuddannelsen. Dels gøres der rede for, hvordan de studerende beskriver deres aktuelle behov for danskundskaber.

Informanter

I det akademiske år 1998-1999 søgte i alt 255 studerende for første gang om lån for at studere i Danmark, og i 2001-2002 var antallet 285. Islandske Studerendes Lånefond kunne ikke give oplysninger om de studerendes adresser i Danmark. Til gengæld kunne lånefonden oplyse navnet og adressen på de studerendes kontaktpersoner i Island. For at finde frem til de studerendes adresser i Danmark blev deres kontaktpersoner i Island kontaktet telefonisk. På den måde var det muligt at skaffe oplysninger om forventet bopæl i Danmark hos 227 af de 255 studerende fra den første gruppe. 10 af de 227 udsendte spørgeskemaer blev sendt retur af postvæsenet. Således var i alt 217 studerende med i 1999-undersøgelsen. Efter to rykkerbreve besvarede og returnerede i alt 136 studerende spørgeskemaet. Svarprocenten i 1999-undersøgelsen udgør således 62,7%. Det lykkedes at få oplysninger om forventet adresse hos 253 af de 285 af 2002-informanterne. 21 spørgeskemaer blev returneret af postvæsenet. Således var 232 studerende med i undersøgelsen i 2002. Af dem besvarede og returnerede 158 informanter spørgeskemaet, hvilket udgør 68,1%.

Tabel 1. Antallet af informanter.

Studieår	Ansøgere om studielån	Studerende med oplyste adresser	Returnerede svar	%
1998-1999	255	217	136	62,7%
2001-2002	285	232	158	68,1%

Det skal lige nævnes, at der ikke kun er tale om universitetsstuderende, idet det også drejer sig om informanter, der er i gang med forskellige tekniske og handelsmæssige uddannelser eller andre mere fagspecifikke korte og lange uddannelser. De studerende bor vidt omkring i Danmark.

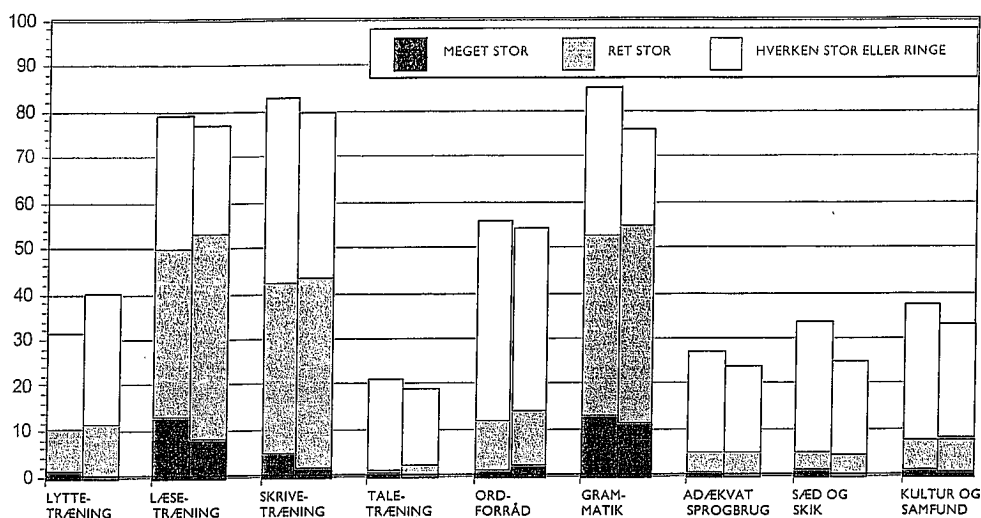
Spørgeskemaundersøgelsen og nogle af dens resultater

Spørgeskemaet indeholder 59 åbne og lukkede spørgsmål, der på forskellig vis har til formål at belyse feltet. I dette afsnit gøres der rede for spørgeskemaundersøgelsens resultater mht. følgende emner:

1. Vægtningen af sproglige komponenter i danskundervisningen i grundskolen
2. Vægtningen af sproglige komponenter i danskundervisningen inden for ungdomsuddannelsen
3. De studerendes forberedelser i dansk
4. De studerendes kontakt med danskerne.

Vægtning af sproglige komponenter i grundskolen

I et af spørgsmålene bliver de studerende bedt om at gøre rede for, hvordan de forskellige sproglige komponenter blev vægtet i danskundervisningen i grundskolen. Der er tale om et svarlistespørgsmål med følgende 9 svarkategorier: 1) *Træning i lyttefærdighed*, 2) *Træning i læsefærdighed*, 3) *Træning i skrivefærdighed*, 4) *Træning i talefærdighed*, 5) *Ordforrådsindlæring*, 6) *Grammatik*, 7) *Adækvat sprogbrug/sprogvaner*, 8) *Sæd og skik*, 9) *Kultur- og samfundsforhold*. Der opstilles en graduerings-skala med 5 svarmuligheder: a) *Meget stor*, b) *Ret stor*, c) *Hverken stor eller ringe*, d) *Ret ringe*, e) *Meget ringe*. Figur 1 viser procentfordelingen af de studerende, som anser vægtningen af de opstillede svarkategorier for at have været meget eller ret stor samt hverken stor eller ringe.

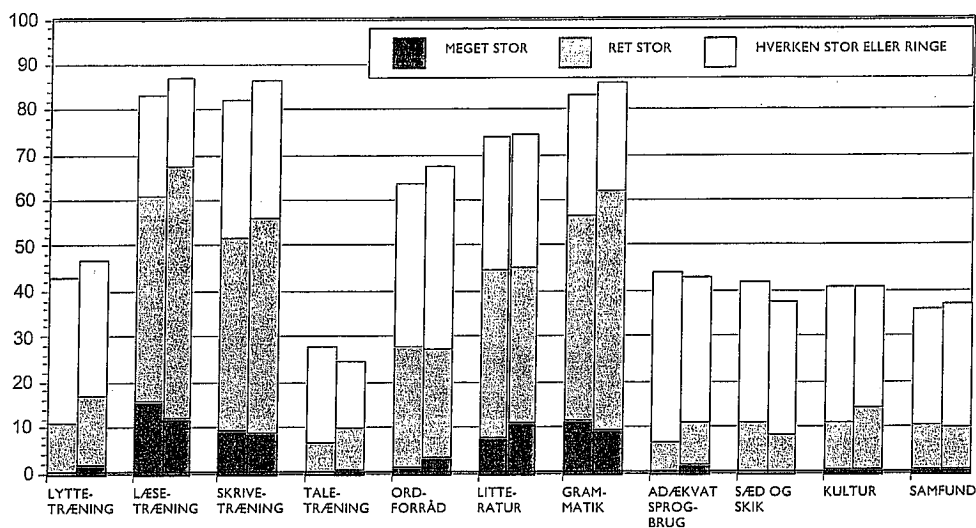
Figur 1. Vægtning af komponenter i danskundervisningen i grundskolen.

Som det fremgår af figur 1, er det påfaldende, så mange af de studerende der svarer, at der var tale om meget stor eller ret stor vægtning af indlæring af dansk grammatik (52,9% fra 1999-undersøgelsen og 55,1% fra 2002-undersøgelsen), træning i læsefærdighed (50% fra 1999-undersøgelsen og 53,1% fra 2002-undersøgelsen) og træning i skrivefærdighed (42,6% fra 1999-undersøgelsen og 43,7% fra 2002-undersøgelsen). Forholdsvis få svarer, at indlæringen af ordforråd blev tildelt megen eller ret stor vægt (12,5% fra 1999-undersøgelsen og 14,5% fra 2002-undersøgelsen). Det er påfaldende, så få der svarer, at træningen i talefærdighed (1,4% fra 1999-undersøgelsen og 2,5% fra 2002-undersøgelsen) og i lyttefærdighed (10,3% fra 1999-undersøgelsen og 11,4% fra 2002-undersøgelsen) har haft meget eller ret stor vægt. Ifølge de studerendes besvarelser blev de komponenter, der angår sprogets pragmatiske side, kultur og samfundsviden samt dansk sæd og skik, tildelt ringe vægt.

Vægtning af sproglige komponenter inden for ungdomsuddannelserne

Et af spørgsmålene drejede sig om de studerendes vurdering af, hvordan de forskellige komponenter blev vægtet i danskundervisningen inden for ungdomsuddannelsen. Der er tale om et svarlistespørgsmål med 11 svar kategorier: 1) Træning i lyttefærdighed, 2) Træning i læsefærdighed, 3) Træning i skrivefærdighed, 4) Træning i talefærdighed, 5) Ordforrådsindlæring, 6) Dansk litteratur, 7) Grammatik, 8) Adækvat sprogbrug, 9) Sæd og skik, 10) Kultur, 11) Samfund. Ligesom i spørgsmålet med vægtning af

færdigheder i grundskolen (se figur 1) blev der opstillet en gradueringskala med 5 svarmuligheder. Figur 2 viser procentfordelingen af de studerende, der svarer, at de opstillede svarkategorier havde meget stor, ret stor eller hverken stor eller ringe vægt i danskundervisningen inden for ungdomsuddannelsen.

Figur 2. Vægtning af komponenter i danskundervisningen inden for ungdomsuddannelsen.

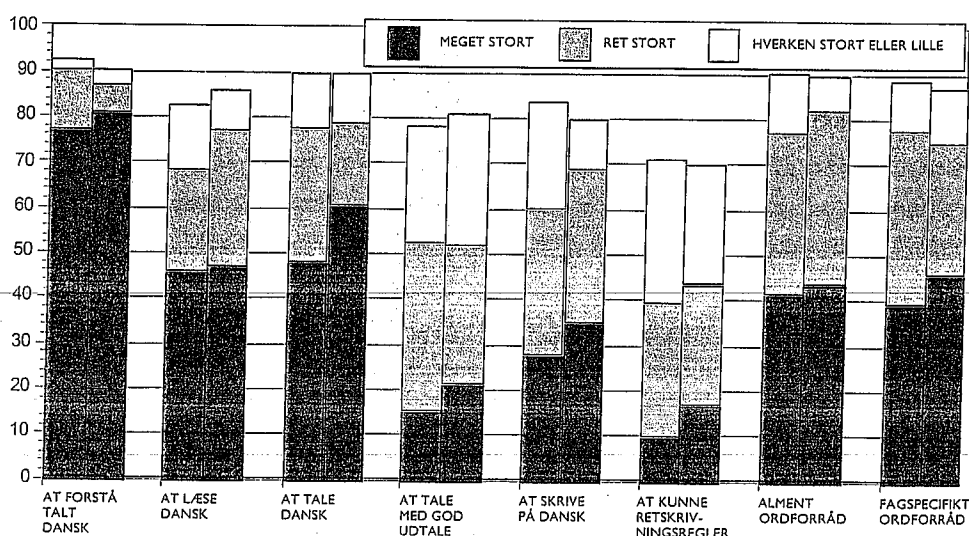
Ifølge de studerendes besvarelser blev der også på dette skoleniveau lagt størst vægt på træning i læsefærdighed (61,1% fra 1999-undersøgelsen og 67,7% fra 2002-undersøgelsen) samt indlæring af grammatik (56,7% fra 1999-undersøgelsen og 62,0% fra 2002-undersøgelsen). Over halvdelen af de studerende svarer, at der blev lagt meget stor eller ret stor vægt på træning i skrivefærdighed inden for ungdomsuddannelsen (52,2% fra 1999-undersøgelsen og 56,4% fra 2002-undersøgelsen). Mao. svarer de, at træningen i skrivefærdighed havde betragteligt større vægt inden for ungdomsuddannelsen end i grundskolen. Endvidere svarer knap halvdelen (44,9% fra 1999-undersøgelsen og 45,6%) at læsning af dansk litteratur blev tildelt meget eller ret stor vægt. Denne svarkategori var ikke med i det spørgsmål, der angik grundskolen. Det er iøjnefaldende, så få af de studerende der svarer, at der blev lagt meget eller ret stor vægt på træningen i talefærdighed (6,6% fra 1999-undersøgelsen og 10,1% fra 2002-undersøgelsen) og lyttefærdighed (11,0% fra 1999-undersøgelsen og 17,1% fra 2002-undersøgelsen). Som det fremgår af figur 2, svarer kun meget få af de studerende, at

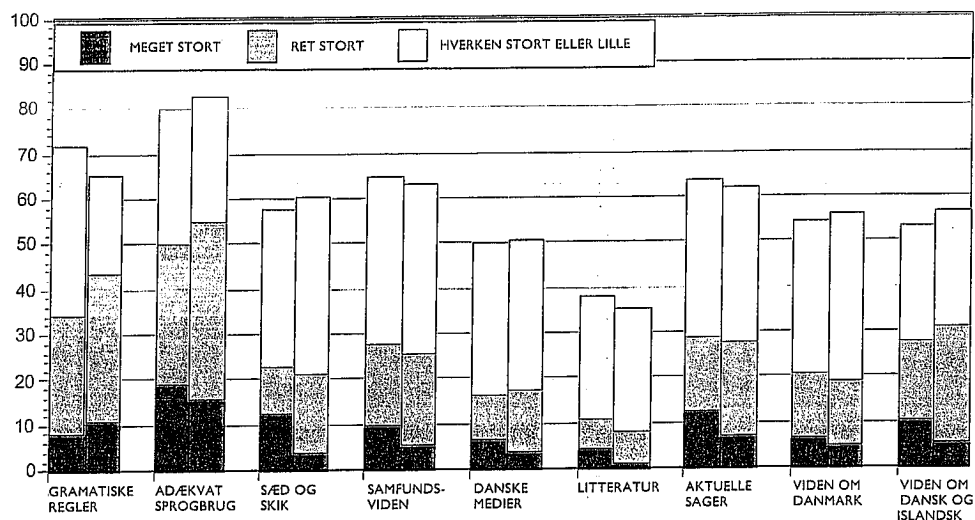
de komponenter, der angår dansk kultur, samfund, sæd og skik samt adækvat sprogbrug, blev tildelt meget stor eller ret stor vægt. Som det fremgår af figur 1 og 2, svarer de studerende, at der blev lagt større vægt på indlæringen af lyttefærdighed, ordforråd og talefærdighed inden for ungdomsuddannelsen end i grundskolen. Hvis man sammenligner søjlediagrammerne på figur 1 og 2, viser det sig, at de fleste af komponenterne bliver vægtet højere i de studerendes vurdering af danskundervisningen inden for ungdomsuddannelsen end i grundskolen. Det gælder dog især deres vurdering af vægtning af ordforrådet og til en vis grad skrive- og lyttefærdigheden.

De studerendes aktuelle behov for danskkundskaber

Et af spørgsmålene drejer sig om de studerendes behov for danskkundskaber i forbindelse med deres igangværende studium i Danmark. Der blev opstillet 18 svarkategorier, nemlig: 1) *At forstå talt dansk*, 2) *At læse på dansk*, 3) *At tale dansk*, 4) *At tale med god udtale*, 5) *At skrive på dansk*, 6) *At kunne retskrivningsregler*, 7) *At have stort alment ordforråd*, 8) *At have stort fagspecifikt ordforråd*, 9) *At kunne anvende grammatiske regler*, 10) *Viden om adækvat sprogbrug*, 11) *Viden om dansk sæd og skik*, 12) *Viden om dansk samfund*, 13) *Viden om danske medier*, 14) *Viden om dansk litteratur*, 15) *Viden om aktuelle emner*, 16) *Viden om Danmark*, 17) *Kontrastiv viden om dansk og islandsk*. 18) *Andet*. Ligesom i de forrige spørgsmål blev der opstillet 5 gradueringsmuligheder. Figur 3a og 3b viser procentfordelingen af de studerendes besvarelser.

Figur 3a. De studerendes aktuelle behov for danskkundskaber.

Figur 3b. De studerendes aktuelle behov for danskundskaber.

Den færdighed, som de fleste af de studerende svarer, at de har meget stort eller ret stort behov for i forbindelse med deres uddannelse, er forståelsen af talt dansk. Således svarer 90,4% fra 1999-undersøgelsen og 87,3 fra 2002-undersøgelsen på disse to svarkategorier. Talefærdigheden kommer som nummer to (77,9% fra 1999-undersøgelsen og 79,2% fra 2002-undersøgelsen). Hertil kommer, at godt halvdelen af de studerende (52,9% fra 1999-undersøgelsen og 51,9% fra 2002-undersøgelsen) nævner, at der er meget eller ret stort behov for god udtale på dansk. Godt to tredjedele af de studerende svarer, at de har meget eller ret stort behov for læsefærdighed på dansk (68,4% fra 1999-undersøgelsen og 77,2% fra 2002-undersøgelsen). Skrivefærdigheden anses også for at være vigtig, jf. at 60,4% fra 1999-undersøgelsen og 68,9% af de studerende fra 2002-undersøgelsen vægter denne færdighed højt. Noget mindre end halvdelen mener at de har meget stort eller ret stort behov for retskrivningsregler (39,7% fra 1999-undersøgelsen og 43,7% fra 2002-undersøgelsen). Langt de fleste studerende svarer, at de har et meget stort eller ret stort behov for såvel alment som fagspecifikt ordforråd. Således svarer 77,2% fra 1999-undersøgelsen og 82,3% fra 2002-undersøgelsen, at beherskelsen af alment ordforråd spiller en meget stor eller ret stor rolle i forbindelse med deres uddannelse. For specifikt ordforråd er procentfordelingen 77,9% for 1999-undersøgelsen og 75,3% for 2002-undersøgelsen. Det er påfaldende, at omtrent halvdelen af de studerende (50% fra den første og 55% fra den sidste undersøgelse) svarer, at de har meget stort eller ret stort behov for viden om

adækvat sprogbrug. Godt en tredjedel af de studerende (34,6% fra 1999-undersøgelsen og 43,7% fra 2002-undersøgelsen) understreger deres behov for grammatisk viden.

Her er det bemærkelsesværdigt, at der lader til at være en vis uoverensstemmelse mellem de behov, som de studerende har for danskundskaber og vægtningen af komponenter i danskundervisningen i grundskolen og inden for ungdomsuddannelsen. I den forbindelse har lyttefærdigheden dog en særstilling. Ifølge de studerendes besvarelser blev denne vigtige færdighed tildelt en yderst ringe vægt i danskundervisningen, især i grundskolen. Endvidere er deres behov for talefærdighed på dansk, herunder god udtale, stort. Her er der også tale om en komponent, der ifølge de studerende tildeles en yderst beskedne vægt i danskundervisningen. De studerende fremhæver også i andre sammenhænge deres problemer med at udtrykke sig mundtligt på dansk især i de første måneder. I spørgeskemaet bliver de studerende bedt om at komme med bud på, hvad de mener man burde gøre for at forbedre danskundervisningen. Langt de fleste understreger vigtigheden af, at vægte lytte- og talefærdighed højere. Mange nævner, at der bør lægges større vægt på at arbejde med dansk dagligdag, fx ved at inddrage medier, og ret mange nævner, at danske film og fjernsynsprogrammer i højere grad burde indgå i danskundervisningen. I de kvalitative interview fortæller de fleste af informanterne, at de første måneder var meget svære, men at de i løbet af 3-6 måneder blev bedre til at forstå og tale dansk. I den sammenhæng nævner de, at de har et forholdsvis stort receptivt ordforråd, som de efterhånden kunne forbinde med det talte sprog. Her må man have i tankerne, at talt dansk ikke høres så ofte i den islandske hverdag som før i tiden. Derfor kan det være svært for lærerne at motivere eleverne til at tale dansk. Tidssvarende indlæring af talesproget kræver en meget stor sproglig og fagspecifik kompetence blandt dansklærerne. En tidligere undersøgelse viser, at mangel på kvalificerede dansklærere er et problem i danskundervisningen i grundskolen (Auður Hauksdóttir 2001). Den pragmatiske side af sprogbrugen, som ikke har nogen fremtrædende plads i danskundervisningen, anses for vigtig af forholdsvis mange. De andre komponenter, som de studerende udtrykker stort behov for, fx læse- og skrivefærdighed, har som allerede beskrevet en yderst fremtrædende plads i danskundervisningen. Også i andre sammenhænge beskriver de studerende, at denne side af danskundervisningen fungerede godt.

De studerendes forberedthed på dansk

I spørgeskemaundersøgelsen bliver de studerende bedt om at vurdere, hvordan de sprogligt ser sig i stand til at klare deres studium i Danmark. Der opstilles en gradueringskala med 5 svarmuligheder: a) *Meget godt*, b) *Ret godt*, c) *Hverken godt eller dårligt*, d) *Ret dårligt*, e) *Meget dårligt*. Søjlediagrammet viser procentfordelingen af de studerendes besvarelser.

De studerendes kontakt med danskerne

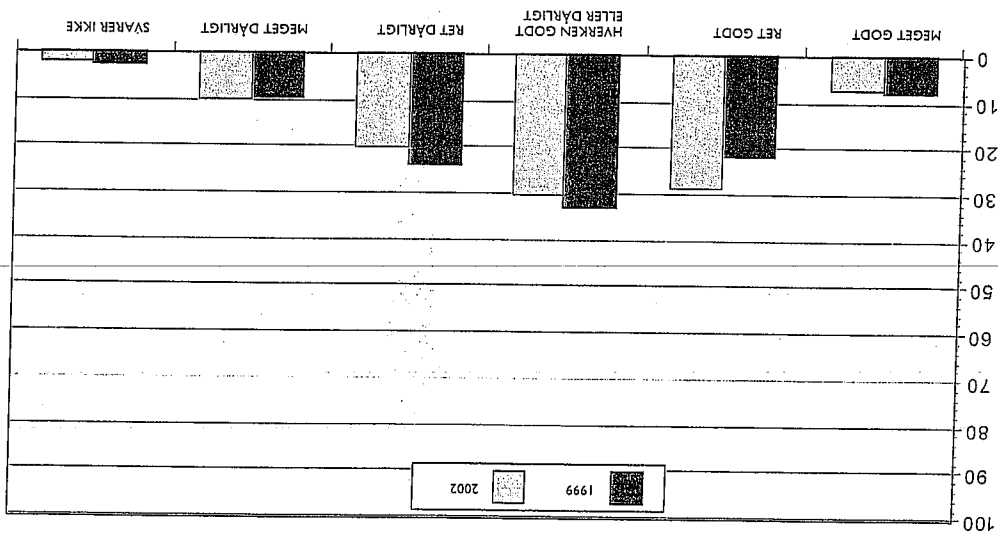
Et af spørgsmålene går ud på at belyse, hvordan det er gået de studerende mht. at etablere kontakt med danskerne, jf. spørgsmålet: Hvordan er det gået med at lære danskere at kende? Der opstilles en gradueringskala med 5 svarmuligheder Figur 5 viser procentfordelingen af de studerendes besvarelser.

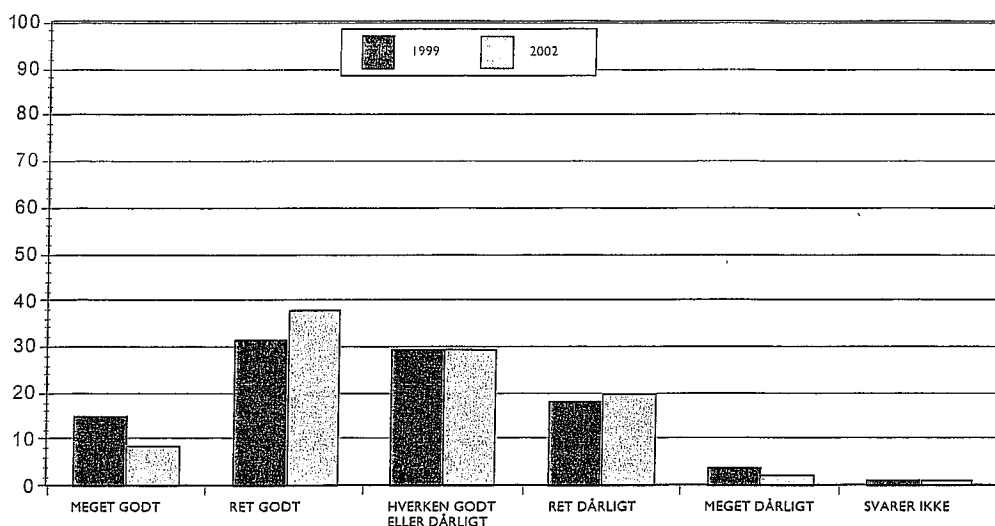
Knap halvdelen af de studerende svarer, at det er gået meget godt (15,4% fra 1999-undersøgelsen og 8,9% fra 2002-undersøgelsen) eller ret godt (31,6% fra 1999-undersøgelsen og 38,0% fra 2002-undersøgelsen) mht. at komme i kontakt med danskerne. Omrent en femtedel af de studerende svarer, at det er gået dem meget dårligt (3,7% fra 1999-undersøgelsen og 2,5% fra 2002-undersøgelsen) eller ret dårligt (18,4% fra 1999-undersøgelsen og 19,6% fra 2002-undersøgelsen).

Søjlediagrammet viser, hvordan de studerende sprogligt ser sig i stand til at klare deres studier i Danmark. Der er omrent en tredjedel af de studerende, som anser sig for at være meget dårligt (9,6% fra 1999-undersøgelsen og 10,1% fra 2002-undersøgelsen) eller ret dårligt (25,0% fra 1999-undersøgelsen og 20,3% fra 2002-undersøgelsen) forberedt i dansk til at klare deres studium.

Omrent en tredjedel af de studerende svarer, at de anser sig for at være meget godt (8,1% fra 1999-undersøgelsen og 7,6% fra 2002-undersøgelsen) og ret godt (21,3% fra 1999-undersøgelsen og 29,1% fra 2002-undersøgelsen) forberede i dansk til at klare deres studium.

Figur 4. De studerendes vurdering af deres forberedelse i dansk.

Figur 5. Hvordan det er gået de studerende at lære danskerne at kende.

Undersøgelsens resultater viser, at omtrent en tredjedel af de studerende anser sig for at være godt forberedt til at læse i Danmark, og at en omtrent lige så stor del synes, at deres sproglige forberedelse har været ringe. I andre sammenhænge fremgår det, at der ser ud til at være en skæv fordeling mellem danskfagets prioriteringer og de sproglige behov, der er forbundet med et ophold i Danmark. Til trods herfor viser spørgeskemaundersøgelsen og de kvalitative interview, at det tager de studerende forholdsvis kort tid (3-6 måneder) at overvinde de største sproglige barrierer, der især knytter sig til dansk talesprog. Det er kort tid sammenlignet med, hvad man kan forvente i forbindelse med mange andre sprog. Her må man have i tankerne, at der er tale om deltagelse i uddannelse på et højt niveau, som altid vil kræve solide sproglige kundskaber hos de uddannelsessøgende. Undersøgelsens resultater giver anledning til at tro, at undervisningen i læse- og skrivefærdighed samt i grammatik fungerer godt, hvorimod det talte sprog giver problemer. Det gælder i særdeleshed den produktive sprogbrug. Endvidere kan undersøgelsens resultater tyde på, at arbejdet med ordforråd samt visse pragmatiske, samfundsmæssige og kulturelle aspekter med fordel kunne vægtes højere. Til trods for de svagheder, som er blevet fremhævet her, viser undersøgelsen også, at de fleste af de studerende ikke har problemer med at komme i kontakt med danskerne, hvilket kunne tyde på at deres dansk kundskaber er større end de selv tror. Det er tankevækkende. Den umiddelbare kontakt med andre nordboer er måske det vigtigste argument for at fortsætte danskundervisningen.

NOTER

I. Der er tale om skønsmæssige tal fra 2000, der angår "første sprog".

LITTERATURLISTE

Aðalnámskrá framhaldsskóla. Erlend tungumál. 1999. Reykjavík: Menntamálaráðuneytið.

Aðalnámskrá grunnskóla. Erlend tungumál. 1999. Reykjavík: Menntamálaráðuneytið.

Auður Hauksdóttir. 2001. *Lærerens strategier – Elevernes dansk. Dansk som fremmedsprog i Island.* København: Nordisk Ministerråd Sprogsamarbejde.

Jakob Benediktsson (1982). Kan Island bruge Danmark? I Danmark før 1944. I: Friðrika Geirsdóttir & Peter Søby Kristensen (red.). *Hildur et kursus i dansk for voksne.* Reykjavík: Námsgagnastofnun.

The World Almanac and Book of Facts 2003. 2003. Red. William A. McGeeveran Jr. New York: World Almanac Books.